

Materiál pro přípravu
dětí, mládeže a manželů (rodin)
na Národní pouť rodin
ve Žďáru nad Sázavou
v sobotu 30. 8. 2014

Katecheze pro děti (1. a 2. stupeň ZŠ)

Témata:

- 1. práce a slavení*
- 2. předávání víry v rodině*
- 3. mezigenerační soudržnost*
- 4. rodina a komunita, v níž rodina žije*

Brno 2014

*Připravila katechetická centra v Hradci Králové, Litoměřicích, Ostravě
a Českých Budějovicích.*

Určeno k volnému použití.

Návod

Přípravné katecheze můžete v prvním pololetí roku 2014 využít jako přípravu na Národní pouť rodin ve farnostech, při vyučování náboženství, ve společenstvích apod.

Témata katechezí jsou rozpracována ve variantách pro děti, mládež, manžele (rodiny). Tato brožura je určena pro katechezi dětí (1. a 2. stupeň ZŠ). Další přípravné katecheze najdete na webových stránkách <<http://www.narodnipoutrodim.cz>>.

Velikost skupiny je 5–15 lidí, čas jedné katecheze je cca 45 minut. Někdy je nabízeno k výběru více variant metodické práce s tématem.

Poděkování patří autorům katechezí a jejich spolupracovníkům.

Autoři: Mgr. Eva Muroňová, Ph.D., ThLic. Ing. Marie Zimmermannová, Th.D., Dr. theol.

Tomáš C. Havel, Mgr. Radek Jurnečka.

Kéž tato příprava poslouží k obnově rodin a k modlitbě za rodiny.

Tematické zaměření katechezí

1. Práce a slavení

Nedostatek času způsobený vytížením v profesním životě rodičů současnou rodinu velmi omezuje jak v jejím výchovném působení, tak v budování vztahů mezi samotnými manželi. Východiska sociálního učení církve mohou pozitivně ovlivnit nejen postoje věřících rodin, ale přispět i k posunu v pohledu společnosti.

2. Předávání víry v rodině

Česká republika nepatří jen k zemím s nejnižší religiozitou, ale i k zemím s nejnižší znalostí základů křesťanství u samotných věřících. Úroveň znalostí se promítá i do hodnotových postojů rodičů a do očekávání, která rodiče mají od svého výchovného působení. Velmi často dochází k určité dvojkolejnosti „náboženské výchovy“ a „výchovy dítěte“. Cílem prezentace tématu je ukázat, v jakých základních aspektech spolu oba přístupy souvisí, navzájem se doplňují a podmiňují.

3. Mezigenerační soudržnost

Téma je předmětem zájmu široké veřejnosti, je zvoleno i jako dílčí téma 20. výročí Mezinárodního roku rodiny. Nejen hrozba stárnoucí Evropy, ale především přínos mezigenerační spolupráce pro vztahy v rodině i ve společnosti, ukázané na konkrétních příkladech a nabídkách center pro rodinu bude dalším tématem poutě.

4. Rodina a komunita, v níž rodina žije

Rodina potřebuje vhodné zázemí dalších rodin, s nimiž se může sdílet, kde čerpá oporu a inspiraci i konkrétní pomoc.

1. Práce a slavení

Úvod

Za „prací“ v životě dětí musíme považovat vše, co odpovídá vývojovým úkolům příslušného věku. U mladších dětí patří k takové práci zejména hra, u dětí školního věku také vzdělávání se a s ním související povinnost plnit zadané úkoly. Dítě teprve postupně začíná rozlišovat mezi prací a ostatními činnostmi, proto je vhodné zabývat se celým jeho životem, tj. všemi činnostmi, které se v něm vyskytují.

„Slavením“ může být jakákoliv volně pojatá oslava, nebo také sváteční chvíle spojené s opakujícími se rituály, které znají víceméně všechny děti (např. společný oběd při slavení narozenin apod.). V tomto programu se budeme zabývat i slavením liturgie, jelikož se jedná o katechetický program.

Východiskem pro moderátory programu je pohled víry na vztah mezi prací a slavením. [<Přípravné katecheze před VII. světovým setkáním rodin v Miláně>](#), které se uskutečnilo v roce 2012 na téma „Rodina, práce a slavení“, označily práci a slavení za způsoby, kterými rodina obývá „prostor“ společnosti a žije lidský „čas“. Práce je chápána jako zdroj a výzva pro rodinu (to se týká rodičů), slavení jako čas pro rodinu, pro Pána a pro společenství. Člověk je stvořen k obrazu Božímu, Bůh pracuje a odpočívá (srov. Gn 1). Čas pro odpočinek a slavení je také prostorem pro vzdávání díky Stvořiteli. Zvláštní místo v prožívání slavení má čas Dne Páně (neděle). Níže uvedené návrhy ke katechezi s dětmi počítají se spoluprací rodičů, jinak by jejich účinnost byla nejspíš zanedbatelná. Vytvářejí prostor pro rodiče a děti ke společnému učení se slavit Den Páně a setkání s Ním ve svátostech, při nedělní liturgii, prožívání postní doby a jiných křesťanských svátků, při modlitbě a v každodenním životě.

Metodické poznámky

Metodika je rozdělena do tří částí:

První je určena dětem přibližně do 7 let věku; druhá část je určena dětem ve věku 7–10 let případně starším (to závisí na míře jejich uvedení do víry); třetí část volně navazuje na druhou část, lze ji použít též samostatně pro děti přibližně od 10 let.

Všechny tři části předpokládají zkušenost dětí se slavením životních událostí v rodině a alespoň počáteční zkušenost z účasti na liturgickém slavení mše svaté. Cílem je ukázat propojení mezi životními událostmi a liturgickým slavením.

1. Metodika pro děti přibližně do sedmi let věku

Hlavní myšlenka

Budeme se zabývat slavením jako setkáním u společného slavnostního jídla kolem stolu. V prostředí rodiny slavíme z různých důvodů: oslavujeme výročí narození, svátek, pracovní úspěch, začátek nové životní etapy, společné svátky jako je neděle (Den Páně), Vánoce, Velikonoce apod. Den Páně a křesťanské svátky slavíme také s farní rodinou křesťanů při mši svaté na hostině, na kterou nás zve Pán Ježíš. Soustředíme se na události, které při mši svaté slavíme, a na jejich souvislost s naším životem.

Potřebný čas: minimálně 45 minut, doporučujeme alespoň dvě setkání nebo jedno delší (malé děti potřebují dostatek času na „prožít“ tématu při nějaké činnosti, v tomto případě výtvarné). Pokud tento čas nemáte k dispozici, pozvěte na setkání rodiče, aby mohli s dítětem pokračovat doma.

Pomůcky

- Malý stůl a na něm pokud možno dva bílé ubrusy, slavnostní občerstvení pro každé dítě, barevné ubrousky.
- Čtvrtka formátu A3 pro každé dítě (čtvrtku přehneme na polovinu, aby vznikla „kniha“ o velikosti A4 a do středu každé vnitřní strany narýsujeme čtverec o rozměrech 10 x 10 cm.
- Lepidlo, voskovky.
- Libovolná sada obrázků ze života Pána Ježíše v perokresbě (známé náměty, nemělo by chybět narození, křest, uzdravení některého nemocného, setkání s dětmi, odsouzení, cesta s křížem, ukřížování, prázdný hrob a setkání s učedníky po vzkříšení). Je možné využít obrázky z přílohy č. 1 k této metodice; pauzovací papír (jeden pro každé dítě), nůžky.
- Kříž na stojánku, svícny se dvěma svíčkami, kalich, patena (mohou být skutečné nebo miniaturní napodobeniny, v případě, že je nemáte k dispozici, použijte fotografii – viz příloha č. 2).
- Interiér baziliky (příloha č. 3); obrázek „nebeské“ hostiny (příloha č. 4).

Scénář

1. Motivace: vybereme dítě, které v nedávné době slavilo nebo bude slavit narozeniny, a předem se s ním domluvíme, aby přineslo fotografie nebo dárek, který dostalo, a představilo ostatním, jak narozeniny slavilo nebo obvykle slaví. Navážeme rozhovorem se všemi dětmi o tom, co pěkného nedávno prožily, co se jim povedlo, s kým se potkaly, kde byly...
2. Co je „slavení“: pokračujeme v rozhovoru s dětmi: za to, co jsme prožili a co jsme dostali, můžeme poděkovat (těm, kteří nám to umožnili, a také Bohu, dárci našeho života). Když se sejdeme s rodiči nebo kamarády, můžeme se také společně radovat – slavit. Vyzkoušíme si takovou oslavu. Připravíme stůl s bílým ubrusem (děti mohou komentovat, jak vypadá jejich stůl doma), každé dítě si prostře ozdobný ubrousek a může si přát, co by mělo rádo k jídlu; poté dětem rozdáme připravené občerstvení. Během rozhovoru s dětmi se můžeme dozvědět, zda a jak v rodině slaví svátky, a mluvit o jejich významu.
3. Výtvarná činnost: pokud máme k dispozici dvě setkání, navážeme na předchozí bod výtvarnou činností, v níž děti „zpracují“ téma „Co je slavení“. Jinak pokračujte bodem 4; výtvarné činnosti se děti mohou věnovat doma. Na základě rozhovoru z bodu 2 požádejte děti, aby na přeložené čtvrtky A3 do vyhrazeného čtverce vlevo nakreslily rodinný stůl a kolem něj dokreslily několik obrázků o tom, co prožily, co mají rády apod. Jiná varianta: spolu s rodiči mohou doma vybrat fotografii ze společného slavení a tu nalepit do čtverce uprostřed levé strany.
4. Slavnostní hostina, na kterou nás zve Pán Ježíš: položíme na stůl čistý ubrus. Požádáme děti, aby si představily, že jsou v kostele (menším dětem ukážeme fotografii interiéru kostela, nejlépe z vaší farnosti; můžeme použít i výrazný oltář z interiéru římské baziliky – viz příloha č. 3). Které místo se v něm podobá našemu stolu? Seznámíme děti s názvem „oltář“. Jaké na něm bývá nádobí? Položíme na náš

„oltář“ kalich a patenu. Do kalicha lije kněz víno a na patenu pokládá zvláštní chléb, kterému se říká hostie. Vysvětlíme dětem, že v kostele se na oltáři koná hostina, na kterou nás zve Pán Ježíš, a to zejména v neděli, která má zvláštní název „Den Páně“ (ověříme si, že děti rozumí slovu „Pán“). Neděle je tedy dnem Pána Ježíše, a proto se při ní scházejí všichni, kdo byli pokřtěni a věří v Něj. Co při této hostině slavíme? To nám napoví kříž a svíčky (položíme do středu vnější hrany stolu kříž a po stranách svíčky, které rozsvítíme). Slavíme Ježíšův život, zejména jeho smrt a vzkříšení.¹ Rozdáme mezi děti obrázky z Ježíšova života a připomeneme si, co vše Pán Ježíš prožil. Obrázky můžeme seřadit, jak šly události za sebou, a položit je kolem kalicha a pateny. Při mši svaté děkujeme spolu s Ježíšem za jeho život, který nám daroval, aby nás přivedl do rodiny Božích dětí a byl nám stále nablízku (můžeme použít obrázek č. 16 z cyklu „Vidět – zpívat – modlit se“ s názvem „Nebeská hostina“ – viz příloha č. 4). Děkujeme také za svůj život, proto můžeme na náš „oltář“ přiložit i obrázky ze života dětí nebo jich samých.

5. Výtvarná činnost: do čtverce na pravé straně čtvrtky si děti nakreslí oltář s křížem a hořícími svícemi, kalichem a patenou; kolem něj si nalepí okopírované obrázky ze života Pána Ježíše (menší děti), větší si je mohou nakreslit samy. Ke kopírování využijte pauzovací papír: děti si vezmou předlohu a obkreslí ji. Kopii si pak nalepí do své čtvrtky. Děti si vyberou 2–4 obrázky dle svého uvážení.
6. Modlitba: posadíme se do kruhu kolem „oltáře“ s hořícími svícemi. Každé dítě má v ruce svoji čtvrtku. Katecheta (moderátor programu) pomalu přečte modlitbu (vychází ze vstupní modlitby ze 7. ledna): Všemohoucí, věčný Bože, tvůj Syn Ježíš přišel na tento svět a skrze něj nám nově zazářilo tvé světlo. Ježíšův život mezi námi svědčí o tom, že nás máš rád a zveš nás do svého království. My ti dnes chceme poděkovat za... (vyzvěme děti, aby se k modlitbě připojily podle svých obrázků).

2. Metodika pro děti přibližně od sedmi do deseti let věku

Hlavní myšlenka

Nejvýznamnějšími křesťanskými svátky pro porozumění tajemství naší víry jsou Velikonoce. V jejich obřadech je také velmi důležitý moment související se životem každého křesťana, a to obnova křestních slibů. Program je proto zaměřen na mystagogický výklad křestních obřadů pro děti mladšího školního věku, s nímž by se tyto děti měly seznámit ještě před prvním svatým přijímáním (s vybranými úkony a symboly). Cílem je, aby dítě díky hlubšímu porozumění svému křtu tuto událost rádo slavilo a vědomě se připojilo i k obnově křestních slibů na Velikonoce a při dalších příležitostech.

Potřebný čas: V ideálním případě dvě setkání po 45 či 60 minutách; jinak je třeba zkrátit první část.

Pomůcky

- Filmová ukázka ze křtu dítěte (lze nahradit fotografií – viz příloha č. 5; ideální by bylo sestavit prezentaci z fotografií ze křtu dítěte z farnosti).
- Čtyři sady karet k obřadu křtu jednoho dítěte (přílohy č. 6–9).

---

¹ Svátostná oběť je skutečností, která přesahuje schopnost malých dětí jí porozumět, proto jim její tajemství předkládáme postupně, po malých „krocích“. Katecheta by si ale měl být vědom významu Ježíšovy oběti, jak jej podává KKC čl. 1356 a následující.

- První sada karet obsahuje obrázky s rozkresleným obřadem křtu jednoho dítěte, perokresba (příloha č. 6); celkový počet karet je 18; doporučujeme vybrat z nich počet přiměřený věku dětí (např. pro sedmileté děti postačí karty č. 1, 3, 4, 9–14, 15, 18).
- Druhá sada karet (příloha č. 7) obsahuje tři údaje: název úkonu; obrázek místa, ve kterém se koná (tj. u dveří kostela, ambonu, křtitelnice a u oltáře); obrázek symbolu, který se při úkonu používá, s doprovodnou větou, co se koná (např. označení křížem, pomazání olejem křtěnců apod.).
- Třetí sada karet (příloha č. 8) obsahuje text liturgických modliteb náležejících k liturgickému úkonu.
- Čtvrtá sada karet (příloha č. 9) obsahuje návrh biblického textu, na jehož základě můžeme uvádět děti do tajemství symbolického jednání ve svátosti (mystagogický výklad); vybrané texty jsou pouze jednou z obvykle většího počtu možností (např. význam jména dítěte související s osobním povoláním, které má každý člověk v Božím plánu spásy, lze ukázat při výběru jména pro syna Zachariáše a Alžběty).

Scénář

1. Motivace: hovoříme s dětmi o aktuálním dění. Co se právě slaví (připravujeme se na slavení, nedávno jsme slavili)? Rozhovor se týká všech událostí, soukromého života, života ve škole, ve farnosti, v celém národě apod. Zadáme dětem úkol, aby napsaly alespoň tři události ze svého života, které si v rodině připomínají a oslavují. Napíše někdo křest?
2. Videoukázka/fotografie z průběhu křtu dítěte: promítneme dětem videoukázku nebo jim alespoň ukážeme fotografii ze křtu dítěte a nekomentujeme ji (foto viz příloha č. 5). O jakou událost se jedná? Koho se týká? Co vše se při ní dělo? Zapisujeme postřehy na papír. Poté ukážeme dětem sadu karet s obrázky jednotlivých úkonů při křtu dítěte a seznam doplníme podle toho, které úkony děti rozpoznají. Naším záměrem je připomenout si náš křest a uvažovat nad tím, zda je důvodem ke slavení a proč a kdy si nejlépe svůj křest můžeme připomínat.
3. Obřad křtu jednoho dítěte: předáme dětem obrázky z první sady, aby je rozložily; poté jim předáme karty z druhé sady a požádáme je, aby se je pokusily přiřadit k obrázkům podle názvu úkonu a symbolu, který se při něm užívá. Povšimneme si prostředního obrázku na kartách z druhé sady a vysvětlíme dětem, proč se některé úkony konají u dveří kostela (dveře oddělují prostor kostela – Božího domu – od ostatních míst v obci, rodiče, kteří vcházejí těmito dveřmi, přicházejí s touhou svěřit své dítě Bohu, aby mu dal důstojnost Božího dítěte); další u ambonu (kde je nám hlásáno Boží slovo, které objasňuje Boží záměr s námi a jeho jednání v našem životě); pak u křtitelnice (zde je dítě připojeno ke Kristu a získává mnoho darů pro svůj život); a nakonec u oltáře (kam je dítě přineseno proto, že je též pozváno na hostinu, kterou pro nás připravil Pán Ježíš, a až pozná, kdo je, a zamiluje si Je, bude moci přijímat spolu s ostatními věřícími Ježíše Krista v eucharistii).
4. Hlubší porozumění některým úkonům na základě událostí Písma svatého: s dětmi, které jsou schopny se ještě soustředit a chvíli naslouchat, pokračujeme s kartami ze čtvrté sady (ideální je, když k nim dohledáme obrázky událostí), počet událostí vyberte podle schopností a zájmu dětí, stačí i jedna z nabídnutých.

Pomalou přečteme text na kartě. Pokud nemáme k dispozici obrázky, nakreslíme na tabuli či větší papír jeden detail ze čteného textu. Požádáme děti (jedno po druhém), aby obrázek dokreslily a svoji kresbu okomentovaly. Poté, co se přesvědčíme, že děti rozpoznaly, o jakou událost jde, a dokáží ji samy interpretovat, vyzveme je, aby se pokusily najít mezi úkony křtu takový, který jim biblická událost připomíná. Smyslem této aktivity je ukázat dětem, že Bůh jedná při našem křtu podobně, jako to činil po celá staletí, jak o tom svědčí Písmo svaté.

5. Modlitba: posadíme se do kruhu a požádáme děti, aby si vybraly jeden až tři obrázky z obřadu křtu. Pomalu přečteme modlitbu z příslušné karty ze třetí sady (tj. liturgickou modlitbu k vybranému úkonu) a pomůžeme dětem na tuto modlitbu navázat svým díkem, prosbou, chválou... (jak jsou zvyklé). Mezi starší děti rozložíme vybrané karty s modlitbami z křestního obřadu. Děti si mohou vybrat a postupně tento text přečíst jako modlitbu.

3. Metodika pro děti od deseti let

Hlavní myšlenka

Prožívání velikonočních svátků a doby postní s dětmi ve věku 10–13 let; možnost obohatit děti o rozšíření pohledu na velikonoční svátky srovnáním s židovskou praxí. Pokud se děti ještě nesetkaly s mystagogickým výkladem obřadů křtu, doporučujeme použít postup z předchozí části a ten případně rozšířit o dále uvedené téma.

Metodické poznámky

Děti se spolu s tím, jak dospívají, postupně osamostatňují ve svém myšlení a životním stylu (tento proces začíná kolem 9. roku věku) a kriticky hodnotí i praxi svých rodičů a známých v prožívání křesťanské víry. Pokud pro ně rodiče nejsou autentickými svědky víry, jejich děti nezdědka opouštějí praktikování křesťanských zvyklostí včetně slavení mše svaté a jiných okamžiků spojených s vírou. Z tohoto důvodu jsme vybrali autobiografické vyprávění Marca Chagalla, přesněji vzpomínku, jak jako židovský chlapec Mosche Segal (Marc Chagall je umělecké jméno) vnímal slavení Dne smíření (svátku Jom kipur). Vypráví o tom jako pozorovatel praxe svých rodičů a zároveň se přiznává ke svému přístupu. Na základě tohoto příběhu se pak s dětmi zamyslíme nad smyslem postní doby jako přípravy na velikonoční svátky a můžeme do toho zahrnout i smysl slavení svátosti smíření. Praktickým výsledkem může být v ideálním případě ovlivnění postoje dětí k praxi pokání a slavení svátosti smíření. Některé mohou poprvé objevit, že se tato svátost „slaví“.

Potřebný čas: 45–60 minut, k výtvarné činnosti více.

Pomůcky

- Anketa o slavení velikonočních svátků: připravit 3–5 otázek o slavení Velikonoc podle znalosti dětí a nakopírovat anketu pro každé dítě.
- Vyprávění Marca Chagalla o slavení svátku Jom kipur v rodině podle autobiografické knihy „Můj život“ (viz příloha č. 10).
- Fotografie či obrazy ze slavení svátku Jom kipur (je součástí prezentace „Židovství“, kterou si můžete stáhnout na www.cestykatecheze.cz ve složce „Ke stažení“; zde je umístěna ve složce 0901-21. V prezentaci najdete seznam židovských svátků s fotografiemi, vysvětlením jejich smyslu a většinou i s krátkým příběhem ve zvukové nahrávce.).

- Fotografie nebo obrázek interiéru synagogy (na adrese: <<http://vkd.bihk.cz/vyukova-cd/kostely/vznik-krestanskych-chramu/>> pod nadpisem „Od obětního oltáře k Jeruzalémskému chrámu“ najdete na posledním obrázku stránky kresbu interiéru synagogy a pod ním výklad k jejímu vybavení).
- Pomůcky k výtvarné činnosti.

Scénář

1. Motivace: pozveme děti k anketě o slavení velikonočních svátků a doby postní a vysvětlíme jim její smysl: jejím účelem bude vyměnit si zkušenosti a připravit se na naše téma – objevování nebo prohlubování porozumění jejich smyslu. Anketu musí připravit moderátor programu na základě znalosti dětí, doporučujeme volit otevřené otázky. Děti se vyjadřují k otázkám anonymně. Krátce anketu vyhodnotíme a přečteme výraznější zkušenosti.
2. Uvedení do tématu: pozveme děti ke společnému přemýšlení nad svědectvím o tom, jak židovský chlapec přibližně v jejich věku prožíval slavení jednoho z nejdůležitějších svátků v židovském roce – Dne smíření (Jom kipur), který můžeme co do smyslu přirovnat k naší Popeleční středě. Krátce představíme autora příběhu (bělorusko-francouzského malíře Marca Chagalla), přečteme příběh (viz příloha č. 10) a provedeme krátkou literární analýzu tohoto příběhu, aby si děti dokázaly slavení Dne smíření představit. Postup:
  - Přečtete dětem text, jako byste vyprávěli příběh (důraz je třeba dát na slovesa, která tvoří děj, a zároveň se do tohoto děje vžít; pamatujte, že působivě vyprávěný příběh zůstává s posluchačem dlouhou dobu, umožňuje mu, aby si přiznal a vyjádřil své city v bezpečném prostředí, podněcuje k přemýšlení, rozhovorům, hledání řešení, a tak se stává nástrojem poznání).
  - Několika jednoduchými otázkami zkontrolujte, jak děti textu porozuměly: O čem příběh vypráví? Kdo ho vypráví? Co asi bylo záměrem autora vyprávění?
  - Rozdejte dětem nakopírovaný text příběhu (děti mohou pracovat i ve dvojicích) a rozdělte jim úkoly: polovina žáků barevně označí slova, kterým nerozumějí; druhá polovina vypíše postavy, které v příběhu vystupují (pokud mají děti potíže se čtením, rozdělte text na dvě části a děti do čtyř skupin – každá se bude zabývat jen polovinou textu); sdělte si výsledky této analýzy a vysvětlíte neznámá slova (např.: synagoga (templ), archa, empora (balkón pro ženy), thora, posvátné plachetky). Pro lepší představu dětí o synagoze můžete použít obrázky doporučené v pomůckách.
  - Postavy a jejich jednání: každé dvojici dětí přidělte jednu z vystupujících postav (vypravěč, otec, matka, Židé, Bůh) a požádejte je, aby v textu podtrhly slovesa, která vyjadřují, co osoba konala.
  - Důležité předměty a jiné skutečnosti: jídlo, svíčky, nebe... Rozdělte děti do tolika skupin, kolik vyberete těchto předmětů, a požádejte je, aby podtrhly slovesa, která se k danému objektu vztahují, a pokusily se odhadnout, co tím chtěl autor vyjádřit.
  - Požádejte děti, aby si vybraly v textu větu nebo část, která se jim líbí (oslovila je), a tu si vybarvily.
3. Seznámení dětí se smyslem a průběhem svátku Jom kipur a hledání podobností a rozdílů s prožíváním doby postní a zvláště se slavením svátosti smíření.

Postup:

- Na základě posledních dvou bodů v předchozím zrekonstruuje průběh svátku Jom kipur a vysvětlíte stručně žákům smysl tohoto svátku, ukažte jim fotografii z výše doporučené prezentace „Židovství“:

Jom kipur se slaví **přísným postem**, dlouhými modlitbami, čteními a vyznáním hříchů národa. V synagogách vyznávají Židé své hříchy. Liturgie se soustřeďuje na smíření celého společenství Izraele, aby všichni jeho členové měli podíl na **usmíření** Boha.²

Tento den odpustil Bůh Izraeli zhotovení zlatého telete, tento den se Abrahám obřezal a uzavřel tak smlouvu s Bohem. Mnozí jsou oděni do bílých šatů představujících pohřební rubáš. Bílá barva ale také představuje velekněžský šat a barvu čistoty. V tento den Židé dodržují pět zákazů: nejíst a nepít, nekoupat se, nekrémovat se, zdržet se sexu, nenosit koženou obuv na znamení pokory.

- Krátce připomeňte význam události židovské obřízky a události zhotovení Zlatého telete a klanění se mu, za které se Židé zvláště kají (Ex 32,15–25) a které v nich též povzbuzuje lítost za jejich hříchy.
- Pokusíme se o hledání podobnosti mezi křesťanskými Velikonocemi a tímto svátkem. Velikonocím předchází doba postní, která začíná dnem, v němž jsme označováni popelem. Vyzvěte děti, aby se rozpomenuly na tento den a uvedly co nejvíce podrobností o způsobu a smyslu jeho slavení.
- Všimněte si podobností v průběhu slavení, například:
  - Masité polévky a kuřecí maso v předvečer Dne smíření odpovídá již méně známému slavení masopustu v křesťanských zemích.
  - Popeleční středa připomíná v liturgických textech křest Jana Křtitele u řeky Jordán, kde Židé smývali své hříchy (srov. setřásání hříchů do řeky v příběhu M.Ch.). K čemu nás vyzývá křesťanská liturgie? Co to znamená? (Čiňte pokání a věřte evangeliu.)
  - Židé slaví Den smíření již od nočních hodin, v synagoze si četbou Tóry (Písma svatého) a v modlitbách připomínají činy svých předků a milosrdenství Boží k nim. Jako největší hřích svého národa si uvědomují svoji nevěrnost Hospodinu a klanění se vyrobeným bůžkům. Následkem jejich hříchů při putování pouští bylo, že do zaslíbené země mohla vstoupit jen nová generace. Jaký obraz připomíná křesťanům naše hříchy? (Ježíšovo tělo přibité na kříž. Ježíš vzal na sebe všechny hříchy lidí a vynesl je na dřevo kříže, aby byla jejich moc v jeho smrti a vzkříšení zničena a On nám daroval nový život v Božím království.) Kterým dnem vstupují křesťané do doby, v níž si mají zvláště uvědomit svůj křest, ve kterém dostali nový život, a své hříchy, které jim v životě v Božím království brání? (Hovořte s dětmi o smyslu Popeleční středy, připomeňte obřad označování popelem, hledejte analogie se slavením židovského svátku smíření.) Vedeme děti k poznání, že vše, co v životě prožíváme a co konáme, má vztah k našemu životu s Bohem, a naše radost a spokojenost je závislá na tom, do jaké míry žijeme v souladu s Ním. Doba postní a slavení svátosti smíření jsou nám darovány, abychom si vyhradili čas na zpytování svého svědomí, zastavení se nad svým životem.

² Srov. KIRSTE, R., a kol. *Svátky světových náboženství*. Praha: Vyšehrad, 2002, s. 21.

4. Výtvarná činnost, prostor k meditaci a vytvoření plakátu (může být i přípravou na kající bohoslužbu):³:

- Rozložte před děti lístky, na kterých jsou natištěné úryvky (nebo odkazy na ně) z biblických textů ke svátosti pokání (vybráno z Obřadů pokání) a vyzvěte je, aby si vybraly jeden text, který jim připomíná něco, s čím mají ony samy potíže, kde vidí svůj sklon k hříchu (pokud jsou toho děti schopny). Příklady:

Dt 6,4–9 (Miluj Hospodina, svého Boha, celým srdcem!)

Sir 28,1–3 (Odpusť křivdu svému bližnímu, a pak i tvé hříchy budou odpuštěny.)

Ez 11,19–21 (Odejmu z jejich těla srdce kamenné a dám jim srdce z masa, aby žili podle mých zákonů.)

Mich 6,8 (Spravedlivě jednat, milovat milosrdenství a s Bohem svým pokorně kráčet.)

Ef 4,1–3 (Žijte způsobem hodným svého povolání... snášejte se navzájem v lásce.)

Ef 4,25–27 (Nechte lhaní a každý mluvte se svým bližním pravdu.)

Jak 2,14 (Co pomůže, říká-li někdo, že má víru, ale nemá skutky?)

Mt 5,16 (Ať vaše světlo svítí lidem, aby viděli vaše dobré skutky a velebili vašeho Otce v nebesích.)

Mt 5,44–46 (Milujte své nepřátele a modlete se za ty, kdo vás pronásledují.)

- Děti si vybrané verše napíší na kartičku (cca A6 nebo menší) a ozdobí si ji (rámeček z ornamentů, iniciála). Z kartiček vytvoří plakát, do jehož středu můžete nakreslit symbol, který vám připomíná Boží milosrdenství (kříž, světlo, srdce, žehnající ruka..., může to být např. i král David či Job konající pokání, pokud děti jejich příběhy znají). Pozadí plakátu můžete ladit do fialové barvy kajícnosti či posypat sypkou hmotou, která připomíná popel či prach.

5. Modlitba na základě vybraných biblických textů souvisejících s tématem pokání. Doporučujeme pojmout setkání jako přípravu na kající bohoslužbu se svátostí smíření.

2. Předávání víry v rodině

Rodina dnes a výzvy pro předávání víry

Výzvy a nároky náboženského vzdělávání v rodině nahlíží teologická reflexe z několika úhlů pohledu. Nejobvyklejší je v této souvislosti pohled na pastorační zaměřený na katechezi rodin. Přes některé dílčí pozitivní zkušenosti je však při bližším pohledu na konkrétní život nejen rodin, ale i farních společenství realita spíše taková, že život farního společenství je v mnoha případech vzdálen individualizujícímu se prožívání víry v rodinách. Prakticky to znamená například to, že programů organizovaných farností pro rodiny se účastní často jen uzavřená skupina, která zdaleka nezahrnuje celé spektrum rodin přicházejících pravidelně na nedělní bohoslužby. Zkušenost kněze však potvrzuje, že i jiné rodiny aktivně a angažovaně prožívají

---

³ Viz „Liturgie svátostného smíření pro více kajících se soukromou zpovědí“ v liturgické knize „Obřady pokání“, vydal Sekretariát české liturgické komise, Praha, 1982, od s. 32.

svou víru. Mnohé se setkávají a sdílejí se i v otázkách víry, aniž by postrádaly „zastřešení“ ze strany farnosti. V jistém smyslu se některým jeví i relativně malá farnost anonymním společenstvím a svou víru žijí v kruhu nejbližších, resp. s několika přáteli individuálně. Vzhledem k důsledkům, jaké to může mít pro náboženské vzdělávání a předávání víry, je žádoucí položit si nejprve následující otázky:

- Zda a jak se změnila situace rodiny a jejího života s církví a v církvi?
- Zda a případně jak může vypadat vzdělávací proces sledující předávání víry v těchto změněných podmínkách, neboli konkrétně bez určujícího přispění farnosti.

Přitom předpokládáme, že rodina sama o sobě je prostředím, ve kterém může být víra s možnou podporou a pomocí ze strany farnosti, efektivně prožívána, sdílena a předávána.

Změny v rodinném životě dnešní společnosti

„Církví hrozí v příštím roce polarizace kolem antropologické otázky týkající se manželství a rodiny,“ domnívá se kardinál Marc Ouellet, prefekt Kongregace pro biskupy. Podle jeho mínění vyvolal dotazník a konzultace k nadcházejícímu synodu o rodině velká očekávání. „Bude zapotřebí vypracovat syntézu církevního učení v nových situacích, které se objevily před několika desetiletími, a je proto třeba obnovit pastorační vnímavost,“ říká kanadský kardinál. (Dostupné na stránkách <<http://www.radiovaticana.cz/clanek.php4?id=19323>>, 31. 12. 2013) V jistém smyslu hovoří tato krátká zpráva za vše. V životě rodiny existuje řada nových situací a ve společenství církve vzbuzuje jejich chystané promyšlení nové naděje i napětí.

Podle Katechismu katolické církve (čl. 2202) tvoří rodinu „muž a žena spojení v manželství spolu se svými dětmi“. Tato skutečnost dále platí a má svou vážnost, ale objevuje se řada jiných podob soužití, které jsou v obecném povědomí stále zřetelnější a nalézají sociální a společenské uznání. Jedná se především o nesezdané páry, manžele žijící odděleně nebo opět sezdané páry, matky samoživitelky nebo pěstounské rodiny, případně rodiny s adoptovanými dětmi. Vedle toho se stává především z důvodu zaměstnání běžnou praxí, že rodina nežije např. přes týden pohromadě a setkává se pouze o víkendech, a to mnohdy ještě nepravidelně. Takto změněná situace se nevyhýbá ani rodinným vztahům křesťanů a přináší nové výzvy i pro náboženské vzdělávání, podobně jako sdílení víry ve smíšených manželstvích, resp. manželstvích věřícího s nevěřícím partnerem.

Zatímco dříve držely rodinu pohromadě především hospodářská nutnost a sociální normy, tvoří její základ dnes především společenství, které její členové utváří, nesou a za které spoluzodpovídají. Tam, kde nedojde k realizaci takového nároku na individualitu a osobnost druhého, dochází nečastěji k rozchodu, přičemž systém vztahu rodiče-děti přetrvává ve změněné podobě dál. I tady opět tušíme změněné nároky na možné předávání víry.

Za zohlednění v pastoraci stojí určitě také fakt, že se obecně v důsledku prodlužujícího se života prodlužuje doba soužití manželů bez společného zaměření na výchovu dětí a že podle současných demografických prognóz bude dětí spíše ubývat.

Další změnou je, že se v základu proměnil styl výchovy v rodině a vzájemný vztah rodič-dítě nabylo zřetelně podobu partnerství. Systém udávání norem a poslušnosti nahradilo úsilí po objasnění a domluvě. Místo následování se od dětí mnohem dříve a mnohem více vyžaduje samostatnost v jednání, samostatnost v rozhodování a kritické myšlení. Otázka, do jaké míry je to dobře nebo špatně, může být diskutována, nicméně to nic nezmění na tom, že došlo ke změně, a tedy i zde musíme vidět výzvu k přehodnocení cest předávání víry.

Dále je dobré zohlednit i míru religiozity a formu zbožnosti regionu, ve kterém rodina žije. I v religiozně kompaktnějších oblastech, jako je například olomoucká nebo brněnská diecéze, dochází ke změně, v jejímž důsledku už zdaleka není samozřejmé, že relativně vstřícné prostředí nutně vede k tomu, že víra a její hodnoty budou osvojeny i další generací.

Souhrnně lze konstatovat, že se situace rodiny vzhledem k její společensky akceptované roli nejen změnila, ale zároveň se s ohledem na změněný životní styl a nároky života v dnešní společnosti neustále mění. Prožívání víry a náboženská praxe v rodině nejsou se samozřejmostí přejímány z generace na generaci a stále zřetelněji stojí rodina před nutností domluvy na podobě náboženského života v jejím rámci, tak aby byl akceptovatelný jejími členy. Větší váhu začíná mít individuální prožívání víry a její vnější projevy, přičemž se zde oprávněně setkáváme s rozdílnými postoji různých členů rodiny k jejím konkrétním projevům.

V této souvislosti se objevuje požadavek nasměrovat vzdělávací a tedy i katechetické úsilí spíše na vytváření kompetence k samostatnému a sebevědomému rozhodnutí se pro víru s ohledem na osobní identitu a její roli v pluralitě vztahů a společenských rolí.

Rodina – místo předávání víry

Rodina je z hlediska náboženské pedagogiky svébytným prostorem, kde se může efektivně dít náboženské vzdělávání. Prostředí rodiny a jeho možný vliv na náboženské vzdělávání nabízí jak své přednosti, které je dobré docenit, tak své hranice, kde je žádoucí pomoc zvenku. (např. ze strany farnosti nebo druhých rodin).

Pojem *rodina* je relativně mladý a teprve v 17. století nahradil výraz *dům*. Ne náhodou užívá hebrejšтина pro označení rodiny právě slovo *bajit*, tedy *dům*, a rozumí tím nikoliv pevnou formu rodiny, jak ji definuje např. Katechismus katolické církve, ale společenství zahrnující celé generace, tedy spíše kmen nebo, chceme-li, klan, soužití prarodičů, rodičů a dětí, zakoušející vzájemnou provázanost a žijící ve vzájemných vztazích. Nový zákon užívá taktéž slovo *oikos*, *dům* a zde znamená společenství všech bydlících pod jednou střešou, tedy i např. služebníky patřící k rodině. Je zřejmé, že dnešní význam slova *rodina* je biblickému světu cizí. Co mu však není cizí a co má své nezanedbatelné místo, jsou vztahy jednotlivých členů rodiny, které pak mohou posloužit jako spojnice pro pojmenování vztahu Boha k člověku.

Budeme-li pak hledat, kde je v rodině, tedy v domě, tato provázanost vztahů zohledňující vedle tradice rodiny i jedinečnost každého z přítomných a zároveň odkazující i na hlubší rovinu křesťanské víry zřetelná a přítomná, dojdeme k závěru, že nejzřetelněji pomáhá pojmenovat tuto jinak stěží pojmenovatelnou realitu stůl.

Východiska pro praxi

Při reflektování těchto konkrétních změn by mělo prožívání, sdílení a naukové předávání víry:

- vzhledem k narůstající složitosti vztahů v rodině, včetně jiných forem soužití rodiny mít také rozměr vzájemného respektování celého ‚domu‘ rodiny;
- vzhledem k narůstajícímu nároku na individualitu a osobnost druhého klást důraz na vzájemné uznání a dialog;
- vzhledem k nároku partnerství ve vztahu rodič-dítě nabídnout samostatnost v jednání, v rozhodování a učít kritickému promýšlení vlastní víry, příp. víry jiných členů rodiny, na základě objektivně získaných znalostí;
- vzhledem k rozšiřující se individualizaci společnosti posilovat identitu rodiny a dát jí prostor „být sama sebou“ včetně rodinných tradic, křesťanských hodnot a sdílené víry;
- vzhledem k rozšiřujícímu se sjednocování typů regionální zbožnosti počítat s možností začlenění rodiny do společenství podobně smýšlejících rodin, které je schopné sdílet na úrovni občanské angažovanosti se společností hodnoty humanity a obecného dobra.

Jednou z možností, jak tematizovat předávání víry v rodině i s přímou provázaností s farností, je promýšlení dění u rodinného stolu. Společenství zde sdílí život s jeho tradicemi a hodnotami, a tedy i s vírou, která k nim v případě mnohých v rodině patří, nebo může být

obohacím o ní slyšet. Bez této zkušenosti stolu, jako důležitého místa v životě rodiny, je jen těžké nalézt cestu ke stolu oltářnímu a do eucharistického společenství církve, tedy do společenství víry, jak s druhými lidmi, tak s Bohem. Právě proto, že eucharistie se bez této zkušenosti stane jen stěží „středem a vrcholem“ života církve uskutečňovaného v rodině, je na místě v tomto smyslu rodinu v rámci pastoračního úsilí povzbuzovat, doprovázet a nabízet impulsy umožňující takovouto zkušenost udělat.

Metodické poznámky

Cílová skupina: Děti mladšího, příp. staršího školního věku ve společenství rodiny zahrnující celou její šíři, tedy rodiče, prarodiče, příp. další osoby blízké dítěti. Variantou jsou děti mladšího školního věku ve společenství farnosti.

Katecheze se může konat:

- v rámci rodiny (moderátorem/moderátorkou mohou být rodiče, ideálně stejnou měrou), může to být setkání rodiny u rodinného stolu v příznivém čase, např. po večeři, v neděli odpoledne apod. nebo setkání společenství rodin;
- v rámci farnosti (moderátorem/moderátorkou může být kněz, katechetka, jiná kompetentní osoba, příp. farní tým).

Potřebný čas: Při setkání v rodinách podle objektivních podmínek, potřeb a podle dispozice skupiny; při setkání ve farnosti asi 60–90 minut.

Praktické podněty: Praktická část není zpracována jako konkrétní scénář, ale jako nabídka praktických impulsů zahrnujících obsahy, cíle, didaktické kroky a pomůcky. Respektujeme tak individuální podmínky a potřeby rodin, které se rozhodnou tuto praktickou část realizovat, i farností, ve kterých se eventuálně děti scházejí.

Materiály se skládají ze tří částí:

1. orientační tabulky;
2. mimořádného čísla časopisu DUHA s názvem SPOLU U STOLU;
3. barevných pracovních listů a odkazů umístěných na webu <www.mojeduha.cz>.

Moderátor/ka si z nich může vybrat podle vlastního uvážení se zohledněním času, prostoru, svých osobnostních i odborných dispozic a dispozic a vzdělávacích potřeb skupiny.

Obsahy	Cíle	Média, pomůcky
Stůl – místo, kde se scházíme „Když byl (Ježíš) u stolu v domě celníka Leviho, syna Alfeova, stolovalo s ním a jeho učedníky mnoho celníků a jiných hříšníků; bylo jich totiž mnoho mezi těmi, kdo ho následovali.“	<ul style="list-style-type: none"> - Reflektujeme místo, kde se jako rodina scházíme, a to, čím je specifické. - Posilujeme vztah k místu, kde se jako rodina scházíme. - Seznámíme se s křesťanskou symbolikou stolu. - Posilujeme vůli rodiny „být spolu u stolu“. - Zveme ke stolu a do konkrétních životních situací 	<p><i>Prostor k nakreslení rodinného stolu</i> (časopis DUHA, s. 5, příp. pracovní list)</p> <p><i>O čem by stůl vyprávěl, kdyby uměl mluvit?</i> (časopis DUHA, s. 5, příp. pracovní list)</p> <p><i>Stůl nejsou jen čtyři nohy</i> (pracovní list o symbolice stolu)</p> <p><i>Co u stolu děláme a co se dá u stolu dělat?</i> (pracovní list)</p>

	Ježíše Krista.	<i>Od dřeva... ke stolu</i> (reportáž o výrobě stolu, časopis DUHA, s. 8–9 obrázky ke stažení) <i>Stůl v NZ</i> (pracovní list)
Didaktické kroky		
<ul style="list-style-type: none"> - Díváme se a pozorujeme, jak vypadá stůl u nás doma. - Povídáme si, odkud pochází, kdo jej koupil, jakou má historii, co je na něm zvláštního a proč, kde je odřený, poškrábaný a proč. - Vyprávíme si a přečteme si, jak se vyrábí stůl, můžeme při tom využít text reportáže z časopisu, obrázků (ke stažení), které mladší děti seřadí, příp. luštěnku. - Brainstorming: Když se řekne stůl, napadá mě slovo: ... Přečteme si, příp. podle potřeby pracujeme s textem o symbolice stolu. - Když nejsi u stolu: Vyrobíme si společně zápisník, sešitek nebo lístky, umístíme je na stůl tak, aby to všem vyhovovalo, a dohodneme se, že si budeme jeden druhému psát vzkazy, které nemusejí být jen věcné. Když se pak u stolu sejdeme, můžeme se k nim společně vracet a povídat si o nich. - Stůl v Novém zákoně: Hledáme, v jakých souvislostech se v NZ objevuje slovo stůl. 		
Stůl – místo rodinné tradice „Čtvrté přikázání vnáší světlo i do jiných vztahů ve společnosti. Ve svých bratrích a ve svých sestřích vidíme děti svých rodičů; ve svých příbuzných potomky svých předků; ve svých spoluobčanech děti své vlasti; v pokřtěných děti církve, naší matky; v každé lidské osobě syna nebo dceru toho, který chce být nazýván ‚náš Otec‘.“ (KKC 2212)	<ul style="list-style-type: none"> - Upevňujeme rodinné kořeny a tradice. - Sdílíme historii rodiny. - Seznamujeme se na konkrétních příkladech lidí s tradicí víry v rámci širší rodiny. - Na základě konkrétních činností a biblického textu Mt 1,1–25 si můžeme uvědomit, že posloupnost a návaznost generací je Božím záměrem, který se pro nás může stát zdrojem radosti a posily. 	<i>Rodokmen naší rodiny</i> (pracovní list) <i>Kdo sedával u stolu, když byla maminka/tatínek tak velká/ký jako já</i> (časopis DUHA, s. 14) Album nebo rodinné památky Bible, příp. rodinná Bible Výtvarné potřeby
Didaktické kroky		
<ul style="list-style-type: none"> - Prohlížíme si u stolu album, rodinné památky nebo předměty, které se dědí. Najdeme něco, co je v naší domácnosti pravděpodobně nejstarší, a vyprávíme si o tom, kde se to tady vzalo. - Vyprávíme si o předcích a rodinných kořenech včetně jejich života z víry. - Najdeme nebo pojmenujeme v domácnosti předměty, které vypovídají o tom, že jsme křesťanská rodina, a povídáme si o nich (kříž, obrazy, kroupka, růženec apod.). - Podle dispozice dětí sepíšeme složitější nebo jednodušší rodokmen rodiny. - Kdo sedával u stolu, když byla maminka/tatínek tak velká/ velký jako já? - Na konkrétních příbuzných pojmenujeme tradici víry v rodině s jejími příklady i nedostatky. Jako motivaci můžeme přečíst nebo upozornit na rodokmen Ježíše Krista (Mt 1,1-25). 		

<p>- Pořídíme si „rodinnou Bibli“ a vepíšeme do ní rodokmen, příp. si prohlížíme a povídáme o historii rodinné Bible a o rodokmenu, který se do ní obvykle vepisoval. (Rodinnou Bibli se rozumí jakákoliv Bible, kterou k tomuto účelu vybereme a která se pak bude moci dědit do dalších generací.)</p> <p>- Společně najdeme „rodinný“ biblický citát, který by něco z naší rodinné tradice vyjadřoval, a dohodneme se, kam jej zapíšeme nebo jakým způsobem jej doma zviditelníme.</p>		
<p>Stůl – místo, kde slavíme rodinné i křesťanské svátky</p> <p>„Rodiče musí začít vychovávat děti k víře již od nejtělejšího věku. To se uskutečňuje již tehdy, když si členové rodiny pomáhají růst ve víře svědectvím křesťanského života podle evangelia. Rodinná katecheze předchází, doprovází a obohacuje jiné způsoby poučování ve víře.“ (KKC 2226)</p> <p><i>Ve farnosti nebo mezi rodinami se může zdůraznit aktuální liturgický svátek nebo svátek patrona farního kostela.</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - Naučíme se, doplníme si, příp. si procvičíme jména, pořadí, příp. základní charakteristiky jednotlivých křesťanských svátků. - Vytvoříme prostor k propojení křesťanských svátků s rodinnými svátky. - Podpoříme modlitbu u stolu. 	<p><i>Slavnosti a svátky církevního roku</i> (časopis DUHA 10/2013–2014)</p> <p><i>Metodická podpora</i> <http://www.mojeduha.cz/clanky/Slavnosti_a_svatky_cirkevniho_roku></p> <p><i>Rodinná kniha receptů</i> (časopis DUHA, s. 15)</p> <p><i>Naše slavnostní rodinné menu</i> (časopis DUHA, s. 15)</p> <p><i>Modlitby u stolu</i> (časopis DUHA, s. 12–13)</p>
<p>Didaktické kroky (s důrazem na liturgické a rodinné svátky s ohledem na kap. 1 Práce a slavení)</p>		
<p>- Procvičíme si pořadí, názvy a jednoduché obsahy slavení důležitých křesťanských svátků. K procvičování jsou k dispozici soubory <http://www.mojeduha.cz/clanky/Slavnosti_a_svatky_cirkevniho_roku>. Je třeba provést výběr vzhledem k dispozicím dětí.</p> <p>Pracovní listy:</p> <p><i>Dějiny a smysl církevního roku</i> <i>Budeš vědět, jak to má být?</i> <i>Ke společnému přemýšlení</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Pomocí samolepek z časopisu DUHA 10/2013–2014 si vyrobíme kartičky a hrajeme s dětmi mladšího školního věku znalostní hry popsané v souboru <i>Slavnosti a svátky církevního roku</i>. - Vyrobíme si originální rodinný kalendář, příp. už do stávajícího zapíšeme liturgické i rodinné svátky. Můžeme využít soubor <i>Moje osobní samolepky</i>. - U vybraných svátků si můžeme povídat o tom, čím jsou v naší rodině obvyklé a s jakými tradicemi se pojí. - Založíme si, příp. uděláme si společně pořádek v rodinné kuchařce, vyprávíme si o oblíbenosti, příp. tradici jednotlivých jídel, příp. vybereme nejslavnostnější rodinný recept 		

<p>a opíšeme jej do časopisu DUHA s. 15.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Vytvoříme si „slavnostní menu“ na aktuální oslavu nebo neděli včetně rozdělení úkolů a oslavu společně prožijeme. Jako návod můžeme použít podněty z časopisu DUHA s. 15. - Vytvoříme si „modlitební kostku“ (časopis DUHA, s. 12–13), příp. si vytvoříme text vlastní rodinné modlitby u stolu. 		
<p>Stůl – místo, kde se dělíme o pokrm, o sebe navzájem a kde také sdílíme svou víru</p> <p>„Je tu jeden chlapec, který má pět ječných chlebů a dvě ryby; ale co je to pro tolik lidí!“ (Jan 6,9)</p> <p>„Pane, nauč nás modlit se, jako tomu učil své učedníky i Jan.“ (Lk 11,1)</p> <p>„Křesťanský rodinný krb je místem, kde se děti po prvé dovídají o víře. Proto je rodinný dům právem nazýván ‚rodinnou církví‘, společenstvím milosti a modlitby, školou lidských ctností a křesťanské lásky.“ (KKC 1666)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Přemýšlíme o kvalitě stolu jako místa, kde sdílíme nejen věci, ale také své životy a svou víru. - Zdůrazníme rozměr rodinného stolu, který odkazuje na oltářní stůl, u kterého sdílíme víru v širším společenství farní rodiny. - Sdílíme se ve víře: Bůh se s námi dělí o sebe samého. 	<p><i>Co děláme u stolu a o co se dělíme u stolu?</i> (pracovní list)</p> <p><i>Spolu u oltářního stolu</i> (časopis DUHA, s. 6–7)</p> <p><i>Recept na domácí chléb</i> (k dispozici na http://www.mojeduha.cz/soubor/17/2012_rodina/recept_chleb.pdf)</p>
<p>Didaktické kroky</p>		
<ul style="list-style-type: none"> - Povídáme si o tom, co se u stolu obvykle dělá a co určitě ne, co u našeho stolu nejčastěji/nejraději/nejméně rádi děláme, co bychom chtěli dělat častěji nebo nechtěli dělat. Všímáme si různosti názorů a společně hledáme řešení a kompromisy. - Pojmenováváme a píšeme jednotlivě na lístky, o co všechno se u stolu dělíme. <ul style="list-style-type: none"> Lístky roztrídíme na to, co je vidět a co vidět není. Lístky seřadíme podle toho, o co se dělíme nejčastěji a o co nejméně. Lístky seřadíme podle toho, čeho si kdo nejvíce váží. Lístky seřadíme podle toho, které dělení se je nejtěžší. Apod. - Není stůl jako stůl: Vyjmenujeme co nejvíce druhů stolů (psací stůl, pracovní stůl, ponk, noční stolek, počítačový stůl apod.) včetně stolu oltářního. Položíme si otázky: Jak obvykle takový stůl vypadá? Čím je zvláštní? Co na něm většinou leží? Kdo u něj obvykle sedí/má místo? Co se u něj obvykle dělá? Společně pak tytéž otázky zodpovíme vzhledem k oltářnímu stolu. - Upečeme si domácí chléb (recept ke stažení) nebo společně připravíme oblíbené jídlo, o které se rozdělíme. Přemýšlíme, s kým bychom se ještě rádi rozdělili, kdyby tady byl. - Modlitba Otče náš s důrazem na část Chléb náš vezdejší dej nám dnes. - Rozhovor: Povídáme si o tom, co pro každého osobně znamená věta „Bůh se s námi dělí o sebe samého“, příp. jak tuto skutečnost prožívá. - Sdílíme se o všedních rodinných záležitostech a modlíme se. 		

<p>Stůl – místo, kde k nám mluví Bůh „To číňte na mou památku.“ „Rodiče mají poslání naučit děti modlit se a objevit v sobě povolání Božích dětí. Farnost je pro křesťanskou rodinu eucharistickým společenstvím a srdcem liturgického života; je to výsadní místo katecheze dětí i rodičů.“ (KKC 2226)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Oceňujeme souvislost rodinného stolu a oltářního stolu. - Dáváme prostor ke zviditelnění a propojení rodinného a oltářního stolu. 	<p><i>Spolu u oltářního stolu</i> (časopis DUHA, s. 7)</p> <p><i>Bůh promlouvá</i> (pracovní list s vhodnými písněmi a náměty k modlitbám u stolu)</p>
<p>Didaktické kroky</p>		
<ul style="list-style-type: none"> - Přemýšlíme, jak vypadá oltářní stůl v našem kostele, co se u něj děje a kdo se u něj schází. Děti mohou oltářní stůl nakreslit, jak si jej pamatují (časopis DUHA, s. 7). V neděli se pak můžeme podívat, jak se nám to podařilo. - Povídáme si o tom, co má oltářní stůl a rodinný stůl společného a v čem se liší. - Děti mohou nakreslit „mapu cesty“ od rodinného stolu k oltářnímu stolu. - S mladšími dětmi přemýšlíme, co dobrého se nám u rodinného stolu povedlo a zda bychom to mohli v neděli zanést také na oltářní stůl. Podobně přemýšlíme také o tom, co nejlepšího ze sebe bychom mohli přinést Ježíši. Na druhou stranu také přemýšlíme, co se nám u rodinného stolu nepovedlo, a můžeme to přinést na obětní stůl, aby to Bůh proměnil. Pokud je to vhodné, využijeme nápad v obětním průvodu. - Společenství rodin může ozdobit v souvislosti se svátkem patrona kostela nebo Božího těla nebo s prvním přijetím eucharistie některých dětí ve farnosti oltářní stůl. - Modlíme se v rodinném společenství a při modlitbě můžeme použít jednoduchých popěveků. 		

3. Mezigenerační soudržnost

Metodické poznámky

Cílová skupina jsou děti 1. a 2. stupně ZŠ; 5–15 dětí; čas: 1 vyučovací hodina

Hlavní myšlenka

Každý člověk touží po spokojenosti a přijetí. První zkušenost lásky a přijetí druhými zakouší člověk v prostředí rodiny. Moudré rodinné ovzduší předpokládá také určitý řád. V rodině má každý své vlastní místo a svůj vlastní úkol. Obojí se ovšem proměňuje s věkem.

Díky rodině také člověk zažívá „domov“ – místo přijetí a svobody člověka. Je nutné ukázat dětem, že život v rodině podle pravidel dává radost, pokoj a štěstí celé rodině.

Při katechezi tohoto typu je dobré postupovat od přirozené roviny k rovině nadpřirozené. Také je dobré využít několik metod pro různost skupiny, kterou má katecheta před sebou.

V těchto katechezích je nutné být velmi opatrný na citlivá témata, zvláště pokud je některé dítě z nedávno rozvrácené rodiny apod.

1. Metodika pro děti do deseti let

Scénář

1. Pojem rodina: kdo ji tvoří a proč právě ty osoby, které děti budou jmenovat; pozor na negativní zkušenosti dětí z rodin (týrání, nepřiměřené bití, apod.) Je dobré začít od vlastní rodiny a případně vyrovnávat těžkosti života dětí. V rámci rozpoznání funkčnosti rodiny dítěte nechat děti namalovat celou rodinu do zvířecího světa – psychologická část.
2. Kde rodina žije: položit vedle sebe fotografie statku a paneláku či rodinného domu a vysvětlit rozdíly možností společnéhožití. Opětovně využít nejlépe vlastní životní zkušenosti i zkušenosti dětí, kde a jak se jim v různém druhu obydlí žije.
3. Vztahy a okolnosti vnitřního fungování rodiny: kdo komu jak pomáhá k radostnému životu ve víře. Tato část by měla vyústit ve vděčnost dětí vůči rodičům i prarodičům. Využít i známých příběhů (viz příloha): Tři synové, Otec artista, Dědeček a vnuk apod.

Je mnoho dalších možností, jak menším dětem přiblížit potřebnost života v rodině. Dojít až k pojednání o místu, kde žijí – domov. Co činí domov domovem, jak se děti cítí mimo domov s rodiči, bez rodičů apod.

Z těchto několika možností přirozené roviny chápání soužití generací přejít na nadpřirozenou rovinu. Dívejme se na Rodinu nazaretskou: Co je sblížovalo? Co jim dodávalo odvahy být spolu a řešit mnohé těžkosti společně?

Ať celá katecheze nikdy neopomene farnost coby rodinu, kam člověk právem patří, kde má své místo, své přátele a znovu zažívá mezigenerační soudržnost. Můžeme se zamyslet: Kdo ve farnosti zaujímá určité úkoly a služby? A proč právě tento člověk? (věk, vzdělání, životní zkušenost, osvědčenost v modlitbě apod.)

2. Metodika pro děti od deseti let

Tato skupina dětí si má v tématu více uvědomit svůj aktuální vztah k ostatním členům rodiny, pokusit se vcítit do potřeb jiných generací a zamyslet se nad možnostmi, jak řešit dohodu případné mezigenerační konflikty.

Scénář

1. Kde rodina žije: položit vedle sebe fotografie statku a paneláku či rodinného domu a vysvětlit rozdíly možností společnéhožití. Opětovně využít nejlépe vlastní životní zkušenosti i zkušenosti dětí, kde a jak se jim v různém druhu obydlí žije.
2. Sociogram rodiny: ptáme se: Ke komu v rodině mám blíže a ke komu ne? Umím si pro sebe zdůvodnit, proč to tak je? Kdo má jisté obavy ze sociogramu rodiny?
3. Variantou je rodokmen vlastní rodiny: pojmenují se i jiné generace s charakteristikami dané generace. Zde bude zřetelné, jak se liší zájmy a přání různých generací, a jak je tedy náročnější společné soužití (učení se vzájemného pochopení, odpuštění a trpělivosti – nutné pro běžný život).
4. Scénické zpracování života vícegenerační rodiny a řešení konfliktů a přínos všech generací. Tato aktivita je dosti náročná na jasné zadání od katechety.
5. Hra na architekta: Úkolem je navrhnout dům pro 3 generace tak, aby všem vyhovoval.

Z těchto několika možností přirozené roviny chápání soužití generací přejít na nadpřirozenou rovinu. Můžeme se ptát a diskutovat: Jak modlitba utváří pokoj a odpuštění v rodině? Jak důvěra v Rodině nazaretské sblížovala všechny členy rodiny? Vzpomenete si na konkrétní příklady ze života Svaté rodiny, ze života vaší rodiny?

Ať celá katecheze nikdy neopomene farnost coby rodinu, kam člověk právem patří, kde má své místo, své přátele a znovu zažívá mezigenerační soudržnost. Můžeme se zamyslet: Kdo ve farnosti zaujímá určité úkoly a služby? A proč právě tento člověk? (věk, vzdělání, životní zkušenost, osvědčenost v modlitbě apod.)

4. Rodina a komunita, v níž rodina žije

Teoretická východiska a důrazy konkrétní praxe jsou stejné jako v kapitole 2. Předávání víry v rodině.

Metodické poznámky

Cílová skupina

- Rodina nebo společenství rodin zahrnující celou šíři rodiny, tedy děti předškolního, mladšího, příp. staršího školního věku, mládež, rodiče, prarodiče, příp. další osoby rodině blízké.
- Farní rodina zahrnující všechny věkové skupiny a další zájemce.
- Jednotlivé praktické podněty lze ale také realizovat v rámci katecheze nebo jakéhokoli setkání s dětmi mladšího školního věku ve společenství farnosti.

Katecheze se může konat:

- v rámci rodiny nebo společenství rodin (moderátorem/moderátorkou mohou být někteří z rodičů), ideálně v domově jedné rodiny, příp. ve farní místnosti;
- v rámci farnosti (moderátorem/moderátorkou může být kněz, katechetka, jiná kompetentní osoba, příp. farní tým).

Potřebný čas: Při setkání společenství rodin nebo farního společenství podle objektivních podmínek, potřeb a podle dispozice; při setkání dětí ve farnosti asi 60–90 minut.

Praktické podněty: Praktická část není zpracována jako konkrétní scénář, ale jako nabídka praktických impulsů zahrnujících obsahy, cíle, didaktické kroky a pomůcky. Respektujeme tak individuální podmínky a potřeby rodin, které se rozhodnou tuto praktickou část realizovat, i farností, ve kterých se eventuálně děti scházejí.

Materiály se skládají ze tří částí:

1. orientační tabulky
2. mimořádného čísla časopisu DUHA s názvem SPOLU U STOLU;
3. barevných pracovních listů a odkazů umístěných na webu www.mojeduha.cz.

Moderátor/ka si z nich může vybrat podle vlastního uvážení se zohledněním času, prostoru, svých osobnostních i odborných dispozic a dispozic a vzdělávacích potřeb skupiny.

obsah	cíle	pomůcky, média
<p>Stůl, kde mám své místo společně s druhými „Poslal znovu jiné služebníky se slovy: „Řekněte pozvaným: Hle, hostinu jsem uchystal, býčci a krmný dobytek je poražen, všechno je připraveno; pojďte na svatbu!““ (Mt 22,4)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Vytváříme prostor k prožití skutečnosti, že místo u rodinného stolu je předobrazem místa, které má pro každého z nás Bůh připravené. - Přemýšlíme o tom, co nás „drží pohromadě“ u stolu. - Uvědomíme si „šíři“ rodinného kruhu a pojmenujeme si svou rodinnou soudržnost. 	<p><i>Čteme si z Bible</i> (časopis DUHA, s. 2–3)</p>
didaktické kroky		
<ul style="list-style-type: none"> - To místo je moje: Každý si může na své místo u stolu přinést jednu věc, která je pro něj typická, a zdůvodnit proč. Pak se z těch věcí pokusíme něco smysluplného vytvořit tak, aby se předměty dotýkaly. Přemýšlíme, jak by se společné dílo mohlo jmenovat, a pojmenujeme, zda se nám líbí. Všimneme si, kolik podobných nebo naprosto různých věcí se na stole objevilo a jak může být někdy těžké dát je dohromady a jeden druhého vedle sebe „vystát“. V modlitbě můžeme poprosit o pomoc a podporu. - Více než rodina: Na stole vyznačíme vhodným způsobem (např. ubrusem nebo kruhovou nádobou) „rodinný kruh“. Na lístky píšeme jména konkrétních lidí nebo skupin lidí, kteří mají z nějakého důvodu k rodině blízko. Lístky pak pokládáme a zdůvodňujeme proč. Všimneme si, zda všichni se všemi jmény souhlasí, příp. o tom diskutujeme. Pak se zamyslíme také nad tím, zda může být v našem rodinném kruhu i někdo, koho ani neznáme. Kdo bydlí hodně daleko? Koho jsme už dlouho neviděli? Kdo už umřel? Všimneme si, že „blízkost“ nemusí znamenat fyzickou blízkost, ale také blízkost zprostředkovanou vztahem nebo vztahem k Bohu. Činnost můžeme zakončit modlitbou za jmenované osoby nebo skupiny osob. - Co nás drží pohromadě: Přemýšlíme o tom, co máme společného, a snažíme se vyjmenovat co nejvíce věcí. Můžeme se rozdělit do dvojic a skutečnosti střídavě vyjmenovávat nebo napsat na lístky, ze kterých pak vytvoříme koláž – obraz stolu. Přemýšlíme o tom, jaká slova použijeme jako nohy stolu, desku, nebo nalepíme doprostřed obrazu stolu. - Mám své místo mezi vámi: Diskutujeme o tom, zda se nám naše místo u stolu líbí a proč, příp. zda bychom si je chtěli s někým vyměnit a proč. Můžeme si navzájem vyměňovat místa a povídat si o jejich výhodách i nevýhodách. Přemýšlíme o tom, kde ještě máme podobná místa (např. ve škole v lavici, v zaměstnání, v autosedačce, v kostele apod.). Činnost můžeme zakončit děkovnou modlitbou, že naše místa nemusejí být ideální, ale že Bůh je s námi sdílí a pro každého z nás u sebe místo má. 		
<p>Stůl, ke kterému můžu být pozván a ke kterému můžu pozvat druhého „Již od prvních dob jádro církve často tvořili ti, kteří se spolu s celou svou rodinou stali věřícími. Když se obrátili, toužili po tom, aby i celá jejich</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Vytváříme prostor k prožití skutečnosti, že Ježíš přichází k našemu stolu a zve nás ke svému stolu. - Reflektujeme naši schopnost někoho pozvat nebo nepozvat ke stolu, příp. přání být k někomu 	<p><i>Čteme si z Bible</i> (časopis DUHA, s. 2–3)</p> <p><i>Ježíš přichází k našemu stolu a zve nás ke svému stolu</i> (pracovní list rozšiřující text z časopisu)</p> <p><i>Koho pozvat?</i> (pracovní list</p>

<p>rodina byla spasena. Tyto rodiny, které se staly věřícími, byly ostrůvky křesťanského života v nevěřícím světě.“ (KKC 1655)</p>	<p>pozván, a skutečnost, že Bůh k sobě zve všechny bez rozdílu.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Vyrábíme nástroje vyjadřující naši otevřenost k druhým. - Vytváříme znamení, která zviditelňují Boží přítomnost u našeho stolu. 	<p>s filosofickým příběhem)</p> <p><i>Zve Bůh na slavnost všechny lidi?</i> (pracovní list s filosofickým příběhem)</p> <p>Materiál a pomůcky k výrobě rodinné svíce</p> <p>Materiál a pomůcky k výrobě knihy hostů</p>
<p>Didaktické kroky</p>		
<ul style="list-style-type: none"> - Přisuneme ke stolu prázdnou židli a přemýšlíme, koho bychom na ni nejraději pozvali na návštěvu a proč. Podobně přemýšlíme, ke komu bychom zase naopak my chtěli jít na návštěvu a proč. - Řešíme problémovou situaci: Kdyby přišel Ježíš k našemu stolu... Kam bychom ho posadili? Co bychom mu nabídli? Co bychom mu řekli? Jak zviditelníme, že Ježíš je s námi u stolu, i když jej svýma očima nevidíme? - Můžeme si z plátů včelího vosku vyrobit, příp. ozdobit rodinnou svíci zviditelňující, že Ježíš je s námi u stolu. Při zapalování svíce pak ten, který ji zapaluje, může mít pro Ježíše „uvítací proslov“. - Sdílíme se v tom, jak rozumíme věť: Ježíš zve každého ke svému stolu. Umím si představit, že Ježíš zve i někoho, koho bych nepozval/a? K dispozici jsou pracovní listy z připravované publikace Muchová, Holoubková, Plačková: ZVE BŮH NA SLAVNOST VŠECHNY LIDI? - Vyrobit rodinnou knihu hostů. - Ježíš přichází k našemu stolu a zve nás ke svému stolu: Pracujeme s biblickými texty v časopise DUHA, příp. s rozšiřujícím pracovním listem. - Děti mohou nakreslit, jak si představují hostinu u stolu v Božím království, a pak si o tom povídat. 		
<p>Hostem u... „V současné době ve světě, který je často odcizený, ba nepřátelský vůči víře, mají věřící rodiny základní důležitost jako ohniska živé a vyzařující víry.“ (KKC 1656)</p>	<p>-Podporujeme činnosti a programy, kdy rodina, příp. farní rodina překračuje rámec své komunity a vychází vstříc světu, následuje Ježíšův příklad a přichází k jiným lidem, nechává se obohatit a svou jinakostí obohacuje druhé.</p> <p>-Činnost může být společným farním projektem, do kterého se může zapojit i více lidí.</p>	<p>Inspirace pro činnost překračující rámec rodiny: (příklad)</p> <p><i>Polévka pro Magdalenu</i> (časopis Duha 11/2012–2013) Ve farnosti nebo mezi rodinami se může nejen v postní době konat „polévková neděle“. V rodinách se navaří polévky a přinesou se ke společnému obědu. Ušetřené peníze se mohou věnovat např. některé potřebné rodině nebo dětem.</p> <p><i>Interview: Byli jsme na návštěvě u...</i> (pracovní list s otázkami pro interview například do farního časopisu)</p>
<p>Didaktické kroky</p>		
<p>- Navštěvujeme se navzájem v rodinách a setkání spojujeme s modlitbou, některou z výše</p>		

<p>uvedených činností nebo s obecně prospěšnou činností nasměrovanou za rámec rodin. V adventní, příp. ve velikonoční době může mezi rodinami putovat svíce, kříž nebo obrázek.</p> <p>- Navštívíme podle možností někoho ze společenství rodin nebo farnosti v práci, příp. doma (kostelník, varhaník, dědeček, který pěstuje bonsaje, věřící romská rodina, křesťané v místním domově důchodců apod.). Děti tak dostanou příležitost zažít a poznat rozmanitost „hřiven“ a duchovních darů okruhu dospělých, které znají „z kostela“.</p>		
<p>Hostina pro... „Rodina má žít takovým způsobem, aby se její členové naučili všímat si a pečovat o mladé i staré, o nemocné osoby i tělesně postižené a chudé.“ (KKC 2208)</p>	<p>- Podporujeme činnosti a programy, kdy zveme do společenství rodiny nebo farnosti svého společenství jiné lidi s cílem dát najevo pohostinnost, otevřenost, příp. jim nabídnout pomoc a podporu a následovat tak příklad Ježíše, který zve ke své hostině všechny lidi.</p> <p>- Činnost může být společným farním projektem, do kterého se může zapojit i více lidí.</p>	<p>Inspirace pro činnost překračující rámec rodiny: (příklad) <i>Deka pro Malawi</i> (výzva časopisu DUHA pro advent 2014) Farnosti mohou patchworkovou technikou vytvářet deky z pletených čtverců ze zbytků vlny. Deky budou hromadně odeslány do republiky Malawi, kde se používají zejména v nemocnicích. <i>Interview: Byl u nás na návštěvě...</i> (pracovní list s otázkami pro interview například do farního časopisu)</p>
<p>Didaktické kroky</p>		
<p>- Pozveme na návštěvu do společenství jedné nebo více rodin podle vlastního uvážení někoho mimo komunitu rodiny a farnosti: Kamarády, příp. rodiče dětí, které do kostela nechodí. Kamarády, příp. rodiče dětí, kteří jsou jiné národnosti. Apod. Děti tak dostanou příležitost zorganizovat rodinnou pohostinnost a „bezpečně“ se setkat s růzností.</p> <p>- Pozveme na návštěvu do farnosti podle možností někoho mimo komunitu a uspořádáme besedu, např. s misionářem, cestovatelem, sousedem cizincem jiného vyznání.</p> <p>- Pozveme na návštěvu do farnosti a uspořádáme „hostinu“ pro jinou skupinu lidí, např. den her pro děti ze stacionáře, prohlídku kostela pro školu apod.</p>		

Poznámky

